

MATERIALS DE TREBALL

26

El Centre d'Estudis JM Delàs és membre de l'European Network Against Arms Trade (Xarxa Europea Contra el Comerç d'Armes)

ABRIL 2005

CENTRE D'ESTUDIS PER A LA PAU JMDELÀS

JUSTÍCIA I PAU

Hugo Chávez i Rodríguez Zapatero

Armes per petroli

Sumari

La batalla aeronàutica2
Pere Ortega

Una política militar
continuista5
Tomàs Gisbert

El Centre Delàs en el V Fòrum
Social Mundial7

En record
de Seymour Melman8

Espies darrere de les
pancartes: el cas
de l'espionatge de BAE
Systems a grups contra
el comerç d'armament9
Francesc Benítez

Notícies12

Els presidents Rodríguez Zapatero (Espanya), Hugo Chávez (Veneçuela), Lula da Silva (Brasil) i Álvaro Uribe (Colòmbia) es van reunir en una cimera iberollatina a Veneçuela i van fer una declaració conjunta a favor de la pau i del diàleg com la millor solució als conflictes; van criticar les accions unilaterals; van demanar la reforma i democratització del Consell de Seguretat de Nacions Unides; respecte a la sobirania dels estats, al dret internacional i als drets humans, i també que contribuiran a combatre el terrorisme i el narcotràfic. I, entre el més positiu, es va demanar canviar el deute per educació i combatre la pobresa com «la més gran xacra mundial».

Una declaració que ens sembla una xerrameca inútil si considerem el que va passar a continuació. Les visites de

Lula i Zapatero a Veneçuela anaven acompanyades d'un gran acord de venda d'armes a aquest país. Zapatero va firmar un contracte per un import de 1.300 milions d'euros –la venda més gran d'armes realitzada per Espanya en la seva història– per al subministrament de deu avions C-295 i dos C-235 de vigilància marítima que fabricarà EADS-CASA; quatre patrulleres costeres; quatre corbetes F-30, més tres vaixells civils, dos asfalters i un petrolier Panamax, tots fabricats per Izar.

Per la seva banda, Brasil subministrarà a Veneçuela 24 avions de combat Super Tucano i 12 caçabombarders AMX-5, tots subministrats per l'aeronàutica militar brasilera Embraer. Una altra compra important realitzada pel govern d'Hugo Chávez és en curs amb Rússia, on acaba (cont. pàg. 2 ^{esq})

(ve de pàg. 1) d'adquirir 40 helicòpters de combat, armes antiaèrees i 100.000 Kalashnikov. És bo de saber que les forces armades veneçolanes compten amb 34.000 efectius. Unes compres que en total pugen 5.000 milions de dòlars.

No podem deixar de preguntar-nos com es pot, per una banda, fer crides per combatre la pobresa mentre per l'altra es venen armes. ¿És que potser les armes ajudaran a eradicar la pobresa de Veneçuela o, al contrari, representaran un desviament de recursos a finalitats militars que serien molt més necessaris per al desenvolupament humà de la seva població?

A més d'agreuja les tensions a la regió, ja que cal recordar que les compres de Veneçuela vénen després del rearmament de Colòmbia portat a terme pels EUA i que ambdós països malgrat les bones paraules tenen contenciosos no resolts, l'increment d'armament només conduirà a augmentar la tensió entre els països veïns. És més, Zapatero per desgreuja Colòmbia li ha donat tres avions de transport militar C-312 usats i material militar per lluitar contra el terrorisme, a més de negociar vendes d'helicòpters militars.

La batalla aeronàutica

Els Estats Units i la Unió Europea mantenen una dura competència en diversos sectors comercials, però és en l'àmbit aeronàutic on els topades són més evidents. El lideratge de la Boeing en els últims anys ha estat indiscutible; després de la seva fusió amb McDonnell Douglas es va convertir en el primer fabricant mundial aeronàutic i ella sola copava el 70% del mercat mundial en vendes d'avions i volum de negoci. Però les coses van començar a canviar amb la creació del consorci europeu Airbus que va néixer participat en un 80% per European Aeronautic Defence & Space Company (EADS), i British Aerospace (BAE Systems) amb el 20% restant. EADS es va formar amb la fusió d'Aerospatiale (França), Alenia (Itàlia), Daimler Chrysler Aerospace (DASA, Alemanya) i CASA (Espanya) propietat de SEPI, que controla el 5,6% del capital del consorci EADS. La gran aposta d'Airbus era la fabricació d'un gegant del transport, el superavió A-380 que en la

Respecte a aquestes vendes espanyoles, l'explicació ha de buscar-se en clau interior, no en la política exterior o en qüestions ètiques que aconsellarien no vendre armes a un país empobrit i amb conflictes regionals. Però les qüestions ètiques compten poc quan és primer l'interès econòmic intern. Les vendes a Veneçuela tenen dues contrapartides: assegurar càrrega de treball per a les drassanes en crisi d'Izar, i firmar un acord entre Petróleos de Venezuela i Repsol-IPF per passar de 100.000 a 160.000 bidons de petroli diaris de subministrament a Espanya.

En aquest context l'argument utilitzat per Chávez o Zapatero que es tracta d'armes defensives és fal·laç. ¿De qui s'ha de defensar Veneçuela, potser dels EUA? Si bé és veritat que EUA ha amenaçat Veneçuela, és innocu pensar que aquestes armes poden fer front al seu poder militar. Per tant, no podem deixar de manifestar el nostre convenciment que en l'equació del compromís per la pau, el diàleg, el respecte als drets humans i el desenvolupament dels territoris, la compra i increment de l'armament té sempre un signe negatiu, divisor, especulador i malversador per a les societats humanes.

Centre Delàs

seva versió de més capacitat ha de portar 900 passatgers. Una opció que es basa en l'esperança d'un fort creixement del transport mundial de passatgers en els anys pròxims.

Boeing, davant l'opció d'Airbus, va contestar intensificant la producció dels seus models amb una capacitat màxima de 400 passatgers i avisant de la saturació d'un mercat molt deteriorat per la dura competència de preus entre les companyies aèries comercials, la qual cosa, segons ells, fa més aconsellable aèria de grandària mitjana i petita, vaticinant el fracàs d'Airbus.

El temps dirà qui té raó en aquesta competència per l'hegemonia del mercat d'aèria civils, encara que com a referència cal recordar el fracàs del projecte europeu Concorde. Però el fet que aquí ens ocupa és que, a més, ambdues corporacions estan

embolicades a competir pel mercat mundial d'avions militars.

Boeing i EADS són fabricants dels avions militars més importants del món. Boeing fabrica els caces de combat F-15 F-18 i V-22, els helicòpters de combat Apache, caçabombarders de transport C-17 i C-40, i també alguns míssils. Per la seva banda EADS prepara la versió militar de l'A-380 civil, l'A-400M, a més de fabricar l'Eurofighter -avió de combat europeu- i l'helicòpter Tigre, també de combat.

Aquesta competència té el seu costat més escandalós en les ajudes subministrades pels governs. Estats Units ha lliurat a Boeing subsidis per un import de 30.990 milions de dòlars. Per la seva banda Airbus ha rebut dels governs implicats i de la mateixa UE ajudes per 23.800 milions de dòlars. Y tots dos estan embolicats amb denúncies mútues davant l'OMC pels subsidis rebuts i que aquesta organització prohibeix (vegeu quadre següent).

Respecte a Espanya, el Ministerio de Ciencia y Tecnología va anunciar al novembre del 2004 la seva intenció d'aportar 376 milions d'euros en R+D al projecte civil Airbus A-380. Fins ara porta desemborsats 93 milions d'euros. I amb l'altre projecte d'avió de transport militar, l'A-400M, sumaran els 1.000 milions en R+D. En l'altre projecte d'EADS, l'Estat espanyol ha aportat en R+D al Eurofighter 1.410 milions d'euros, als quals s'haurà de sumar els de

l'helicòpter Tigre encara per designar. D'aquests projectes militars, Espanya adquirirà 87 avions Eurofighter per l'import de 6.700 milions d'euros, 24 helicòpters Tigre per 1.350 milions d'euros, i 27 unitats de l'avió de transport militar A-400M per 3.450 milions d'euros.

L'última guerra d'Iraq ha posat sobre la taula les serioses diferències que hi ha a l'hora d'afrontar els conflictes mundials. Mentre EUA opta per una visió unilateral d'acord amb els seus interessos d'hegemonia mundial, la UE opta per la multilateral com a únic camí per contrarestar la seva inferioritat militar enfront dels EUA. Però darrere d'aquesta política, Europa també amaga la lluita per augmentar la seva porció en el comerç mundial. Els antagonismes resideixen no solament en la manera de resoldre els problemes polítics suscitats amb la invasió d'Iraq i Afganistan, i en les amenaces llançades per EUA contra Iran, Síria, Veneçuela o Corea del Nord, sinó que també, darrere les qüestions polítiques, s'amaguen fortes competències econòmiques que enfronten les corporacions d'EUA amb les europees a l'hora de conquistar nous mercats. Passa això en l'accés als recursos petrolífers, en el desenvolupament de noves tecnologies –EUA opta pel sistema GPS i Europa pel Galileo- o en el sector aeronàutic, darrere del qual s'amaga una dura competència en el mercat mundial de les armes. Un bon exemple d'això és l'interès demostrat per la UE que Nacions Unides aixequi l'embargament d'armes a Xina imposat

Ajudes a Boeing i Airbus

Segons la UE ajudes rebudes per Boeing	Segons EUA ajudes rebudes per Airbus
<ul style="list-style-type: none"> ■ Des de 1992 ha rebut 23.000 milions \$ en subsidis ■ Des de 1990 ha rebut 1.200 milions \$ en ajudes a l'exportació ■ El 2003 en R+D rebé 2.740 milions \$ ■ A part, per desenvolupar el nou model 7E7 Dreamliner ha rebut 4.050 milions \$ ■ El Pentàgon compra avions a un preu superior al de mercat ■ Boeing no ha de tornar les ajudes (Airbus suposadament sí) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ha rebut 15.000 milions \$ per al llançament dels seus nous models ■ Ha rebut 6.500 milions \$ en préstecs a zero o baix interès ■ Ha rebut 2.300 milions \$ de governs locals ■ Ha rebut ajudes per al desenvolupament de nous models, donacions, injeccions de capital i obres en infraestructures ■ Ha rebut en R+D milers de milions \$ dels governs ■ Li han sigut condonats deutes

des de 1989 per la matança de Tiananmen, amb l'ànim de vendre-li tecnologia militar, i que ha irritat l'administració Bush. Mentrestant, EUA, amb la seva habitual doble moral, ven armes a Taiwan i Japó, la qual cosa desencadenarà un augment de la tensió a l'Est asiàtic. O les recents vendes d'armes d'Espanya a la Veneçuela d'Hugo Chávez, que també disgusten EUA, que subministra ajuda militar a la veïna Colòmbia.

Un bon exemple d'aquesta competència en el mercat mundial d'armes és l'adquisició per part de les corporacions industrials militars, tant d'EUA com europees, d'indústries militars tant en sòl europeu com americà. A Europa, indústries d'EUA porten adquirides

Boeing i, per tant, a situar-se al davant de tot del mercat mundial d'aeronaus.

La UE en el seu conjunt és en l'actualitat la segona potència militar mundial darrere dels EUA i molt per davant de Rússia i Xina. I un bon nombre de governs tenen la intenció, especialment França, Alemanya, Bèlgica i Espanya, d'incrementar la independència militar europea respecte d'EUA. Això podria ser interpretat com una bona notícia si no fos per la intenció d'augmentar, encara més, la despesa i el potencial militar d'Europa. I és una prova, malgrat la retòrica de bones intencions demostrades pels governants europeus enfront de l'administració Bush, que els interessos econòmics de les grans corporacions militars

Tancs a la plaça de Tiananém

participacions en una dotzena d'empreses –a Espanya General Dynamics va adquirir Blindados Santa Bárbara. En sentit contrari, l'europea EADS ha obert sucursal als EUA; BAE Systems ha adquirit 12 empreses en els últims cinc anys, entre elles DigitalNet Holdings per 600 milions de dòlars i United Defense per 4.000 milions de dòlars; la també britànica Smits Group va adquirir Sentir Technologic per 75 milions de dòlars i Trak Communications per 112 milions de dòlars. I, finalment, EADS està en negociacions de fusionar-se amb la francesa Thales (antiga Thompson), cosa que equivaldria a elevar la facturació fins a 40.000 milions d'euros, xifra comparable a la facturada per

d'Europa es troben enfrontats als d'EUA en una guerra sense quarter pel monopoli del mercat mundial d'armes, venent-ne com més millor per tots els racons del planeta. Batalla en la qual també pretén implicar-nos l'actual govern de la Generalitat impulsant la implantació del sector aeronàutic a Catalunya. La qual cosa ens obliga a oposar-hi objeccions de tipus moral. La competència en el terreny militar només conduirà a noves curses d'armaments i aquestes a noves guerres. Un futur gens afalagador que ens empeny a multiplicar esforços i a oposar-nos a l'espiral bel·licista que s'apropa.

Pere Ortega

Una política militar continuista

Amb la proclamació el 30 de desembre passat de la nova Directiva de Defensa Nacional¹, el govern del PSOE obria un nou procés de reforma de les Forces Armades espanyoles. Malauradament aquest nou procés no suposarà cap canvi substancial sobre la política militar que han anat desenvolupant els diferents governs des de la transició.

En tot cas el que s'anuncia serà l'intent de corregir algunes disfuncions, com és el fracàs de reclutament de l'exèrcit professional, ajustar de manera formal les intervencions militars a l'estranger i prosseguir l'esforç armamentista que ha anat fent l'Estat espanyol per rearmar-se i consolidar una potent indústria militar.

Tots aquests elements fan que aquesta política es pugui definir com a continuista, truncant les esperances que va despertar la retirada de les tropes espanyoles de l'Iraq.

Els mitjans de comunicació han destacat que la Directiva considera que «l'acció exterior espanyola ha de basar-se amb el respecte escrupulós a la legalitat internacional com a mitjà per a la resolució de conflictes» i concreta que aquesta actuació s'ajustarà a dos requisits:

1. una decisió prèvia de Nacions Unides, o d'una altra organització multinacional de la qual Espanya formi part,
2. que s'acordi amb la participació activa del Parlament, sense perjudici per a totes dues condicions al dret a la legítima defensa individual o col·lectiva.

Si entrem una mica més en el detall, podem veure que supeditar la intervenció militar al fet que ho decideixi una organització de la qual Espanya formi part no és cap garantia de respecte a la legalitat internacional. Efectivament, amb aquest redactat s'hagués pogut certificar, per exemple, una intervenció espanyola a la guerra de Kosovo de 1999, guerra que no va emanar d'una decisió de Nacions Unides sinó d'una decisió unilateral de l'OTAN.

La definició de condicionants que es fa igualment hauria emparat una intervenció espanyola, per ser membre de l'OTAN, en la guerra empresa pels Estats Units contra l'Afganistan. Estats Units va invocar el dret a la «legítima defensa» per atacar i derrocar el règim dels taliban en entendre com una agressió indirecta d'Afganistan l'ús del seu territori per Al-Qaeda. Però la invocació a la legítima defensa d'un país membre de l'OTAN obliga automàticament, a través de l'article 5è del tractat de l'OTAN, els altres socis, com ho és l'Estat espanyol, a intervenir si hi són requerits.

La Directiva fa un pas endavant respecte a la situació anterior en buscar la participació del Parlament en totes les decisions d'intervenir militarment a l'exterior. No obstant això, el projecte de Llei Orgànica de la Defensa Nacional, recentment aprovat pel Consell de Ministres, deixa clar l'abast d'aquesta participació i la situa en el terreny de la consulta no vinculant «el Gobierno realizará una consulta previa para recabar el parecer del Congreso de los Diputados» (art.16.1). Tampoc no considera la participació d'aquest en altres greus decisions com pot ser la participació indirecta en agressions a tercers països. Agressions que poden vulnerar el dret internacional, i ser iguals o més greus que una intervenció directa de les tropes espanyoles. Responsabilitat en l'agressió que es deriva del consentiment i el suport a la utilització de les bases nord-americanes en el nostre territori amb aquestes finalitats.

La Directiva deixa oberta, amb una redacció ambigua, la possibilitat d'atacs preventius en assignar a l'estratègia europea de defensa «la posibilidad de realizar intervenciones tempranas, rápidas y, de ser necesario, contundentes», termes en els quals poden encabir-se, si cal, els «atacs preventius». D'altra banda, cal tenir present la doctrina de l'OTAN, emanada a la cimera de Praga de 2002, que inclou els atacs preventius en la lluita contra el terrorisme. Doctrina assumida per la Revisió

1. La Directiva de Defensa Nacional és el document que marca els eixos de la política de defensa per a la present legislatura o període de govern. Les anteriors es van aprovar el 1980, 1984, 1986, 1992, 1996 i 2002.

Estratègica de la Defensa que l'anterior ministre de Defensa, Federico Trillo, va presentar al Congrés del diputats el desembre de 2002 i que va comptar amb el consens del PSOE, entre d'altres partits².

Es igualment preocupant l'esforç armamentista que s'anuncia. La Directiva referma tots els compromisos de rearmament amb la Unió Europea, amagats sota una retòrica del tipus «augmentar les capacitats», però a més amb la intenció de treure bona nota en expressar la voluntat de participar «decididament» en l'Agència Europea d'Armament, Investigació i Capacitats Militars, ratificada per la Constitució europea i en el Pla d'Acció Europeu de Capacitats. També assumeix amb entusiasme el Compromís de Capacitats de Praga, que estableix els objectius de rearmament de l'OTAN.

Però aquest rearmament no vindrà només de suposades obligacions amb els aliats, sinó també d'un esforç propi, tot completant els programes en marxa per rearmar l'exèrcit espanyol i iniciant-ne de nous si cal. En aquesta línia s'anuncia la continuació de les polítiques de foment de la R+D militar, tant com a estratègia de rearmament militar però també com a via per afavorir la competitivitat de la indústria militar, és a dir per millorar la posició espanyola en el lucratiu negoci de la venda d'armes.

Per poder dur a terme sense entrebancs aquest programa rearmamentista, la Directiva compromet al govern a mantenir durant la present legislatura un increment pressupostari per a les forces armades igual o superior al del període anterior. És a dir, que en la present legislatura no hi ha lloc per a cap reducció del pressupost militar.

L'aposta per una indústria militar competitiva s'adorna amb una anomenada «diplomàcia de defensa» i un estretament de la cooperació militar amb els països iberoamericans en les quals ja s'endeuina que la venda d'armes serà la moneda de canvi d'aquestes diplomàcies i que, de ben segur, contribuirà encara més a estendre la militarització del món. La recent venda d'armes a Veneçuela és un primer assaig d'aquesta nova diplomàcia.

Pel que fa a la definició de model de Forces Armades, la Directiva segueix la tendència que comparteix amb els socis de l'OTAN i de la UE d'anar a buscar un exèrcit amb més capacitat d'actuació fora de la seves fronteres. És per això que la prioritat està en buscar un augment de la mobilitat, la flexibilitat i interoperabilitat amb els aliats. És a dir, tampoc en aquest apartat cal esperar un debat sobre una altra manera d'abordar la seguretat i la defensa.

La Directiva trasllueix una gran preocupació per un procés de professionalització que no ha aconseguit, ni de lluny, reclutar els 102 o 120.000 soldats professionals establerts pel model d'exèrcit professional aprovat el 1998 quan, finalment, es va suspendre el servei militar obligatori. D'aquesta preocupació en sortiran dos fets, el primer que ja anuncia la Directiva serà l'ajustament, a la baixa, del nombre d'efectius de l'exèrcit espanyol més d'acord amb les possibilitats reals de reclutament. Però, en segon lloc, ja ha començat un esforç per augmentar el nivell de reclutament oferint, d'una banda, condicions econòmiques i socials més avantatjoses per als soldats professionals, cosa que significa més despesa militar, i, de l'altra, un increment renovat de la propaganda i la presència militar per captar les voluntats dels nostres joves.

I parlant de militarització de les consciències, la Directiva no oblida el que ja és un clàssic de totes les directives, com és la necessitat d'augmentar el nivell de cultura de defensa en la societat espanyola, cosa que no deixa de ser un retret a tota la ciutadania pel que interpreten com una manca d'esperit de la defensa.

En resum, podem afirmar que malgrat que hi ha hagut un canvi de govern, no hi ha un canvi profund en la forma d'entendre i promoure la seguretat al món i al nostre país. Una nova forma que es desvinculi de la concepció militar. Els reptes o amenaces principals no són de naturalesa militar, i per tant no és amb mitjans militars com cal abordar-les. Perquè no és amb més militarització que assolirem més seguretat.

Tomàs Gisbert

El Centre Delàs en el V Fòrum Social Mundial

Fòrum Social Mundial · 2005 · Foto: Leandro Raizer

El Centre Delàs de Justícia i Pau de Barcelona va ser present en l'última edició del V Fòrum Social Mundial de Porto Alegre el gener passat. Es van presentar dos seminaris, en els quals van intervenir Tica Font, Arcadi Oliveres i Pere Ortega, amb els enunciats següents:

1r Seminari

De la Guerra a la Pau. La conversió de la indústria d'armaments

2n Seminari

Campanya per a la conversió de la indústria militar

Continguts i objectius:

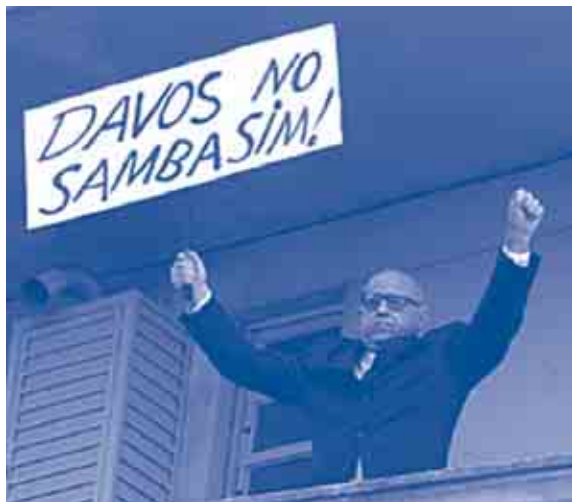
El militarisme i l'armamentisme són dues de les causes principals dels conflictes armats, a més que impedeixen el desenvolupament humà i social de les poblacions. Denunciar el comerç d'armes o treballar pel desarmament requereixen plantejar-se seriosament la conversió de la indústria d'armaments. S'han de denunciar els interessos obscurs que es mouen darrere de les armes. Cal prendre consciència del problema i avançar en la idea que la conversió de la indústria militar és el millor camí per implementar la justícia i els drets humans i aconseguir un món en pau.

1. Establir la connexió entre indústria d'armaments i guerres.
2. Explicar com la indústria i el comerç d'armes dificulten el desenvolupament humà i social dels pobles.
3. Desenmascarar les mentides sobre el suposat desenvolupament tecnològic que facilita la investigació militar.
4. Difondre experiències de bones pràctiques en la conversió d'indústries militars.
5. Compartir propostes per iniciar campanyes a l'interior dels estats per a la conversió de la indústria militar.
6. Crear una xarxa de coordinació internacional per a la conversió de la indústria militar.

Centre Delàs

Milton Nascimento al Fòrum Social Mundial · 2005

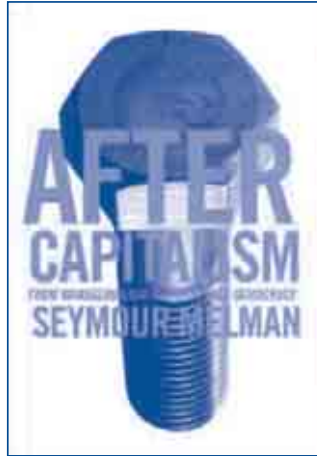
«Sambasim · Foto: Keystone

En record de Seymour Melman

El propassat 16 de desembre moria a Manhattan Seymour Melman. Nascut el 1917 a Nova York, Melman era un prestigiós economista i professor de la Universitat de Colúmbia, però al mateix temps un activista compromès amb la pau i el desarmament que compaginà el compromís personal amb el treball d'investigació en el terreny de l'economia militar, o de la pau, segons com es miri. La seva contribució es especialment rellevant en el terreny de la conversió de la indústria militar en l'àmbit civil, i també dels avantatges econòmics del desarmament per a l'economia, tant en els països industrialitzats com en els països en vies de desenvolupament.

Es va comprometre en la lluita contra la carrera d'armaments del seu país i el perill de guerra nuclear des de l'inici de la Guerra Freda en els

anys 1950. Deixa una gran obra dedicada a investigar les nefastes conseqüències de les armes. A Europa, fora de l'àmbit universitari és una figura poc coneguda, però d'una gran influència política en l'àmbit d'estudis per la pau i la investigació en desarmament. Així, els treballs que es van anar publicant sobre economia militar, tant a Europa com a Espanya, sempre citaven el magisteri indiscutible de Melman. En el nostre país vam començar a tenir coneixement dels seus treballs i activisme als inicis dels anys 80, quan alguns dels seus articles van ser publicats en revistes especialitzades.

Va ser consultor de Nacions Unides en temes de desarmament i director de diverses organitzacions acadèmiques i científiques d'economia crítica. Formava part dels cercles d'intel·lectuals d'esquerres i va tenir una gran influència sobre el seu amic i defensor dels drets dels consumidors Ralph Nader, ecopacifista i diverses vegades candidat a la presidència dels EUA. És autor de nombrosos articles i estudis, entre els quals volem destacar:

- *After Capitalism* (2001)
- *Rebuilding America: A new economic plan for the 1990s* (1992)
- *The DeMilitarized Society: Disarmament & Conversion* (1988)
- *The Permanent War Economy* (1984)
- *Profits Without Production* (1983)
- *The defense economy; conversion of the industries and occupations to civilian needs* (1960)
- *Pentagon Capitalism* (1970)
- *The Peace Race* (1961)
- *Dynamic factors in industrial productivity* (1956)

Aquestes línies són el nostre petit recordatori a una personalitat important de la investigació per la pau.

Seymour Melman · Foto: Anita Albert

Espies darrere de les pancartes: el cas de l'espionatge de BAE Systems a grups contra el comerç d'armament

Fa un parell d'anys, a la llum de les protestes organitzades contra la invasió d'Irak per part dels EUA, el periodista Patrick E. Tyler de *The New York Times* començava la seva crònica de la manera següent: «La fractura de l'aliança occidental (...) i les grans manifestacions contra la guerra en tot el món (...) són testimoni de que encara hi pot haver dues superpotències en el planeta: EUA i l'opinió pública mundial».

S'estigui o no d'acord amb aquesta opinió, el fet és que quasi tothom estaria d'acord en que l'opinió pública és quelcom que pot acabar decidint qui ha de ser el líder i, fins i tot, en circumstàncies especials, quin ha de ser el límit del seu poder. La crònica d'esdeveniments que relatem a continuació, recolzaria la hipòtesi que certs moviments socials, nascuts en la societat civil, suposen un perill per als grans complexos militars industrials que formen part de les elits de poder en el món fins el punt de que recorren a estratègies per controlar l'abast i la potència d'aquest nou contrapoder.

La nostra història comença a principis de 1998, quan l'organització ecologista A SEED Europa¹ va rebre una enigmàtica carta anònima signada per una dona que deia haver estat treballant fins feia poc en el departament de seguretat d'una companyia del món del petroli, i explicava que el seu director havia rebut una oferta de serveis d'un consultor independent que incloïa la venda d'informació detallada de «grups extremistes que estaven planejant atacar la companyia». La persona que ofería aquests serveis es presentava a si mateix com un consultor i assessor sobre aquests temes que treballava habitualment per a grans corporacions multinacionals com per exemple British Aerospace (ara BAE Systems), Rio Tinto i una companyia de defensa a França².

El consultor indicava que ell i els seus agents anaven habitualment a trobades conjuntes i internacionals del que ell anomenava «grups extremistes», i que per tant disposava de molta documentació d'aquests, a més d'una base de dades de desenes de milers de registres de dades personals de presumptes agitadors, que podia fer-se servir per comprovar a priori antecedents dels futurs empleats de les companyies subscriptores. La carta indicava el nom i l'adreça de contacte que havia deixat el consultor. Es presentava com Adrian Mayer, i l'adreça apuntava a una ciutat francesa anomenada Equihen-Plage.

L'entitat A SEED Europa va quedar molt sorpresa amb la recepció de la carta pel fet que precisament l'adreça coincidia amb un contacte que tenia a França. Era la d'un activista que havia participat en moltes trobades conjuntes i amb el qual s'havia compartit molta documentació i informació. El nom i l'adreça del contacte coincidia en tot amb el que apareixia a la carta excepte en el cognom. Era conegut com Adrian Franks.

Malgrat que un principi, A SEED va actuar amb molta cautela valorant l'autenticitat de la carta, després de certes comprovacions amb el nombre telefònic d'ambdós contactes, va decidir investigar l'assumpte amb l'ajuda de l'organització Buro Jansen&Jansen, especialitzada en l'observació de les actuacions dels serveis policials secrets.

Investigant els antecedents d'Adrian, es va trobar que ja era conegut a AMOK-Maritien, un grup anticomerç d'armament d'Holanda, en qualitat de membre del ENAAT (European Network Against Arms Trade)³ des de 1996. En aquells moments, l'ENAAT planejava organitzar una campanya al voltant de la fira

1. A SEED Europa és una entitat que organitza accions i campanyes al voltant de temes d'ecologia i justícia social. La seva pàgina web és <http://www.aseed.net>
2. Tota la informació sobre els fets breument exposats en aquest article es pot trobar amb molt més detall en les arxius de les organitzacions Buro Jansen&Jansen i Spinwatch, que es poden consultar per Internet en les adreces <http://www.burojansen.nl> i <http://www.spinwatch.org>, respectivament.
3. Xarxa d'entitats d'àmbit europeu que reuneix grups contra el comerç d'armament. D'aquesta xarxa forma part també el Centre J.M. Delàs d'Estudis per la Pau (Justícia i Pau), editor d'aquest butlletí.

internacional d'armament Eurosatory que s'havia de celebrar a París l'any 1998. El rol d'activista altament compromès i radical que va adoptar Adrian en posar-se en contacte amb AMOK, la seva oferta de contactar amb grups que tinguessin afinitat amb les seves idees, i la seva ubicació estratègica a França, va fer que l'ENAAAT l'escollís com a interlocutor principal de la campanya contra l'Eurosatory. La tasca principal que se li encomanà va ser la d'involucrar a les grans i més moderades organitzacions franceses en aquesta campanya.

Però el resultat de la seva gestió va ser decebedor. Les seves intervencions i el seu llenguatge era excessivament radical, dominant i ple de teories de conspiracions internacionals buides de contingut. A causa a això, grans organitzacions amb les quals hauria estat molt important treballar en la campanya, com per exemple Amnistia Internacional, no s'hi van involucrar. Amb aquesta dinàmica a Adrian se'l va deixar de tenir en compte de mica en mica i l'opinió sobre ell formada en un primer moment va canviar de signe completament. Malgrat això, les seves aliances més o menys profundes amb grups populars de protesta de diversos àmbits, van fer que la seva adreça electrònica i postal aparegués com el contacte de diverses organitzacions i campanyes a França⁴.

A França, la recerca va mostrar que la seva adreça de e-mail, en Wanadoo, estava registrada a nom d'Adrian Le Chene. Amb aquest nom, a la mateixa població francesa, Equihen-Plage, apareixia registrada la companyia Risk Crisis Analysis, que no tenia empleats ni telèfon públic, i de la que les seves activitats es limitaven a «Secretariat i Traduccions». Malgrat el secretisme que envoltava a aquesta entitat, es va saber que en UK, a Rochester, apareixia la hipotètica empresa matriu d'aquella, malgrat que sense que s'aclarissin més les seves activitats o es pogués contactar amb el seu personal.

Aquestes evidències van ser suficients per desconfiar definitivament d'Adrian i no tornar a col·laborar amb ell. Malgrat tot, amb la finalitat d'aclarir quins havien estat els seus «clients», entre diverses entitats se li va parar una trampa en la que va ser posat en evidència i se li van

demanar explicacions de tots els fets descoberts. Les seves respostes no van ser més que excuses per cada acusació i explicacions confuses sobre la seva titularitat en la companyia Risk Crisis Analysis, que va desaparèixer poc temps després. El Buro Jansen&Jansen va concloure que Adrian no podia demostrar cap acció en les quals presumia d'haver pres part com activista, i amb l'evidència que els grups que deia representar a França eren inexistents o desconeguts. Això és tot el que el 1998 es va poder saber sobre aquest presumpte espia.

Cinc anys després, el setembre de 2003, David Connet, del *Sunday Times*, va descobrir com una companyia privada d'intel·ligència portava anys recopilant identitats i detalls confidencials d'uns 150.000 activistes de moviments socials «d'esquerres» per oferir-ho a bon preu a companyies industrials britàniques. La companyia, anomenada Threat Response International havia estat contractada per grans corporacions internacionals com Group 4 i British Aerospace (ara BAE Systems) amb la finalitat d'espia els seus opositors. La titular d'aquesta empresa es deia Evelyn Le Chene, i el periodista, havent sabut per Internet de la història de l'infiltrat Adrian, va contactar amb el Buro Jansen&Jansen per investigar una possible relació entre Adrian i Evelyn.

Finalment, estirant el fil de l'Evelyn, es va descobrir que mitjan els 90 aquesta havia estat gestionant una companyia anomenada R&CA Publications des d'una oficina de Rochester, en UK. Les sigles corresponien al nom Risk & Crisis Analyses, ni més ni menys que la companyia d'Adrian. L'intercanvi de la fotografia subministrada pel periodista al Buro va resoldre finalment el trencaclosques identificant Adrian com el fill d'Evelyn.

El *Sunday Times* va treure a la llum que durant almenys 10 anys, l'empresa havia estat enviant a BAE Systems milers i milers de pàgines amb informes detallats de les anades i vingudes d'activistes lligats al grup Campaign Against Arms Trade (CAAT), (en català Campanya Contra el Comerç d'Armes), mitjançant els agents contractats per l'Evelyn infiltrats dins el propi CAAT. Els informes contenien informació

4. A dia d'avui, cercant per Internet, encara es poden trobar evidències d'aquest fet. Si es posa l'adreça que donava Adrian, eco-action.ef.mala@wanadoo.fr al Google, apareixen enllaços antics on figura com a contacte de l'ENAAAT per la campanya de l'Eurosatory.

de tots tipus: detalls personals d'activistes de moviments pacifistes i ecologistes; recomanacions a BAE per poder neutralitzar les accions previstes a les campanyes del CAAT; contingut de les cartes que el CAAT tenia previst enviar als membres del Parlament en campanyes de sensibilització i de lobby, amb el resultat que BAE anava sempre un pas endavant; i en general, informacions pràctiques de com gestionar les accions dels moviments abans que es produïssin.

Quan el CAAT va ser informat pel diari del resultat d'aquesta investigació, l'entitat va començar una dolorosa investigació interna que la va portar fins a la identificació i expulsió d'un dels seus caps de campanya, Martin Hogbin, la persona que en aquell moment subministrava la informació a BAE. Més tard, després d'un primer moment en que l'entitat va voler ser discreta, va decidir denunciar els fets davant de l'autoritat per a la Protecció de Dades Personals, i va interpel·lar a la presidència de BAE en la junta anual d'accionistes. Actualment, el CAAT ha superat el cop moral rebut i ha reactivat totes les seves activitats amb normalitat.

A l'hora de treure conclusions dels fets mostrats més amunt, el més sorprenent, i si se'ns permet, el més encoratjador, és constatar la gran quantitat de temps, esforç i recursos que ha invertit BAE Systems en investigar un grup honest, amb una reputació impecable al Regne Unit, com el CAAT, i a tenir tanta gent infiltrada en una xarxa que hom pot qualificar d'un abast relativament petit. El fet demostraria que, per a la companyia d'armament, una bona campanya pública del CAAT podria significar la pèrdua de grans ordres i contractes i que, per tant, calia conèixer els moviments i intencions en tot moment.

Un altre fet sorprenent que sostenen la major part dels grups que han estat infiltrats per espies, és que la major part de la informació obtinguda no era essencialment secreta, sinó que es podia obtenir fàcilment només amb l'assistència a les trobades i accions públiques que s'organitzaven o llegint els butlletins que es publicaven. El punt de sofisticació, però, que va emprar Martin Hogbin dins del CAAT, va ser la

seua gran experiència tècnica en xarxes d'ordinadors, que feia que el flux d'informació fos quasi automàtic des dels ordinadors de les oficines del CAAT a les oficines centrals de la companyia de l'Evelyn.

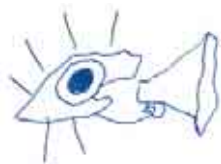
Per acabar, no podem deixar de fer-nos a nosaltres mateixos certes preguntes. Poden passar fets d'aquesta envergadura en el nostre Estat? Estant els moviments socials sent espia per agents infiltrats? Molesten les seves campanyes a les grans corporacions fins al punt que podrien acabar contractant serveis com els que

oferia la companyia de l'Evelyn? No sabem la resposta.

Com a molt, podríem pensar en estratègies preventives. Una seria establir una política de seguretat, desconfiança i fiscalització interna de les activitats dels membres, que podria acabar neutralitzant la capacitat mobilitzadora dels grups. L'altra es basa d'utilitzar un dels principis democràtics més fonamentals des de dintre de les organitzacions, que és la transparència. Es a dir, es tracta de garantir que el contingut de la informació que es genera dins d'una entitat tingui una qualitat independent de si el destinatari és un membre de ple dret o bé un costós espia al més pur estil 007.

Bond, James Bond, el famós Agent 007

NOTÍCIES

Un goig sense alegria

La bona notícia que va suposar el retall de 30 milions d'euros en el pressupost de defensa espanyol de l'any en curs per poder incrementar les ajudes al desenvolupament ha resultat un engany. Ara ha transcendit a la premsa que, davant les pressions de la cúpula militar, el govern incrementarà altra vegada amb la mateixa quantitat les partides que s'havien vist afectades. És a dir, l'Exèrcit de l'Aire recuperarà 10 milions d'euros per a «manteniment de material aeri (avions)»; l'Exèrcit de Terra, 9,74 milions d'euros per al «manteniment de vehicles cuirassats», i per a la potenciació d'un tipus de canó, 557.000 euros; i l'Armada la resta de 9,5 milions per a la partida destinada a «manteniment de vaixells».

Bono es reuneix amb els ministres de defensa de Gran Bretanya, Itàlia i Alemanya per impulsar l'Eurofighter

Com diu aquell refrany: «Que la teva mà dreta no sàpiga el que fa la teva mà esquerra». Bono, el nostre ministre de la guerra, va aprofitar la Setmana Santa, moment de reflexió, per reunir-se amb els ministres homòlegs en una minicimera entorn de l'avió de combat europeu Eurofighter.

El programa inclou un compromís dels quatre països d'adquirir uns altres 236 Eurofighter de nova generació anomenats Tranche-2 per l'import astronòmic de 16.000 milions d'euros. L'Éstat espanyol ja havia adquirit 87 avions per un import de 6.364 milions d'euros, i ara ha compromès una opció de compra d'uns altres 33 aparells per un import de 2.000 milions d'euros.

Despesa d'Espanya en intervencions militars a l'exterior

Espanya ha gastat en intervencions militars a l'exterior 1.958 milions d'euros des del seu inici el 1992. En l'operació Llibertat Duradora liderada pels EUA després dels atemptats de l'11-9-2001, avui finalitzada, l'Éstat espanyol hi ha invertit 195 milions d'euros. A la guerra d'Iraq el cost de la intervenció va ser de 259 milions d'euros. I a Bòsnia, des de 1992, la despesa és de 1.504 milions d'euros, país on continuen desplaçats 508 militars espanyols.

El govern dels EUA enviarà un esquadró de «soldats robot» a Iraq

Segons una notícia publicada pel *New York Times* el 20/3/05, l'exèrcit dels Estats Units enviarà a final d'abril divuit «soldats robot» a Iraq. Aquest esquadró robotitzat està compost per vehicles amb control remot, equipats amb metralladores, rodes tot terreny, càmeres amb zoom i binoculars amb visió nocturna.

Aquests robots representen una part inicial d'un projecte de 127 milions de dòlars anomenat Sistemes de Combat del Futur, el contracte militar més gran en la història dels EUA, afirma el diari.

Segons els planificadors militars del projecte, «a mesura que la tecnologia avanci, podran adoptar moltes formes. I, a mesura que augmenti la seva intel·ligència, també augmentarà la seva autonomia».

«El món real no és Hollywood. Actualment tenim els primers pocs robots que són realment útils per a les forces armades», afirma Rodney Brooks, director del laboratori de

Ciència Computacional i Intel·ligència Artificial del MIT (Institut Tecnològic de Massachussets) i cofundador de Robot Corporation.

Precisament, aquesta corporació té el nom d'un conegut relat d'anticipació. De tota manera, Isaac Asimov, escriptor de ciència ficció humanista de l'època daurada molt conegut, va plantejar en els seus relats sobre andròides les «tres lleis de la robòtica». Aquestes són, simplificadament: No fer mal als humans; obeir els humans llevat que això violi la llei 1; defensar-se, llevat que això violi les lleis 1 i 2. Asimov situava aquest moment l'any 2058. Desgraciadament sembla que l'actual investigació científicomilitar no inclou les intuïcions ètiques d'Asimov.

L'administració Bush dissenya una nova generació d'armes nuclears

Sembla que la nostra memòria social queda lluny i a més és cada vegada més fràgil. Va ser el 1992 que l'administració nord-americana va firmar la moratòria que prohibeix els assaigs nuclears. Això no significa que no s'hagi continuat investigant. En línia amb la nota anterior, científics nord-americans estan treballant en el desenvolupament d'armes nuclears «més intel·ligents» i «més fiables» —en paraules de John H. Harvey, representant de l'Administració de Seguretat Nuclear Nacional, al rotatiu *New York Times*.

Aquest projecte, en el qual estan treballant diferents laboratoris nord-americans i anomenat Programa de reemplaçament fiable de caps nuclears, té com a objectiu desenvolupar «models més barats i fàcils de fabricar, que a més puguem certificar com a fiables de forma

indefinida». Aquesta «fiabilitat» permetria utilitzar efectivament aquestes armes més enllà de la funció dissuasòria que han tingut des d'Hiroshima i Nagasaki.

Sembla de sentit comú que l'arma nuclear més fiable i segura és la que no existeix, però està clar que les coses no van per aquí ni que el bon sentit sigui massa comú.

Estats Units té actualment un arsenal de 10.000 armes nuclears.

L'Administració de George Bush gasta 6.000 milions de dòlars l'any en la investigació i el manteniment dels seus caps nuclears. La despesa militar nord-americana supera actualment els 400.000 milions de dòlars anuals. Tot sembla indicar que podem estar entrant en una nova carrera d'armaments i que, a més, continuen els esforços d'altres estats per aconseguir armament atòmic propi.

Les armes en la vida i la mort de les dones i les nenes

Una de les característiques específiques de la guerra moderna és que considera com mai en la història de la humanitat la població civil com a víctima. Tant en les grans guerres, com en les anomenades de «baixa intensitat» o en la violència quotidiana. En aquests últims casos, les dones i les nenes pateixen un risc específic. Aquesta és la conclusió d'un informe elaborat per Amnistia Internacional i Intermón Oxfam. Segons aquest informe hi ha actualment en el món 650 milions d'armes curtes, la majoria en mans d'homes, i prop del 60% són propietat de particulars. L'informe destaca la relació entre la proliferació d'aquest tipus d'armes i la violència de què és objecte la dona. El seu efecte mortífer no solament fa estralls en conflictes armats i en etapes postbèl·liques –on les més perjudicades són les dones i les nenes-, sinó en l'àmbit de la violència domèstica i l'entorn social.

Sobre l'aspecte positiu de les restriccions a la finança d'armes allà

on s'ha aplicat, l'informe destaca el cas de Canadà, on l'índex d'homicidis de dones per arma de foc ha baixat un 40% en vuit anys.

Èxit al Brasil del Programa de Canvi d'Armes

Una de les característiques d'una secció com aquesta és que gairebé mai pots donar bones notícies, però

És ell: Arnold Schwarzenegger

no és aquest el cas. L'èxit de la campanya impulsada pel moviment brasiler per al control d'armes de foc i assumida activament pel govern presidit per Lula, ha desbordat totes les previsions.

En la primera etapa de lliurament voluntari d'armes de foc se n'han recuperat 248.713, quan la meta inicial era de 80.000. Només en els estats de Sao Paulo i Rio de Janeiro es van recollir 76.000 i 26.000 armes de foc, respectivament.

En vista del resultat, s'ha estès sis mesos més la campanya en perspectiva de portar a terme

l'octubre d'aquest any un referèndum popular. La consulta gira en la proposta de prohibició que els civils portin armes i la restricció de la seva venda.

El estat de Califòrnia firma una llei de prohibició de rifles de calibre 50

Una altra notícia de signe positiu, especialment curiosa per venir d'on i de qui ve. Segons va informar Europa Press, des de gener d'aquest any està prohibida la venda de rifles de calibre 50 a l'estat de Califòrnia. La llei de prohibició d'aquestes armes va ser firmada pel governador Arnold Schwarzenegger, exactor republicà protagonista de pel·lícules com Conan el Bàrbar, Terminator o Depredador.

Amb aquesta firma es converteix Califòrnia en el primer estat dels EUA a prohibir els rifles de calibre 50, capaços de travessar blindatges.

El tràfic d'armes proporciona a Rússia més de 6 mil milions de dòlars el 2004

Segons informa l'agència russa Novosti, l'any 2004, el tràfic d'armes va proporcionar a Rússia 6 mil milions de dòlars, informació aportada pel cap del Servei Federal de cooperació tecnicomilitar, Mijail Dmitriev, segons el qual suposa un rècord històric.

Dmitriev va assenyalar que en la indústria de guerra la cartera de comandes puja 15.000 milions de dòlars i va recalcar l'ampliació de «clients nous» en la cooperació tecnicomilitar. «A més dels nostres socis tradicionals, es comporten de manera activa en aquest terreny alguns països asiàtics, entre els quals Vietnam, Corea del Sud, Malàisia, Tailàndia i Myanmar».

Els governs europeus i el d'EUA s'acusen, mútuament, de violar l'embargament d'armes a la Xina

Si no fos dramàtic, podria semblar un bon argument per a una comèdia de

Willy Wilder sobre la hipocresia i la doble moral compartides.

El cas és que la Xina gasta, actualment, uns 7.000 milions d'euros en l'adquisició d'armes i es converteix en el comprador d'armament més gran del món. I són molts els qui volen participar del pastís, malgrat que formalment encara està vigent l'embargament a causa de la matança de la plaça de Tiananmen.

Arran d'això, el 1989 va quedar prohibida la cooperació militar i la venda d'armes a la República Popular de la Xina, tal com deia el text emès pel Consell de la Unió Europea (UE). Després d'aquest any, tant Gran Bretanya, com Alemanya, França o Espanya han continuat venent armes a la Xina a través d'un subterfugi o un altre. El mateix diari de la Unió Europea calcula que, el 2002, el govern de Berlín va concedir llicència de venda d'armes per «només» 210 milions d'euros. El 2003, els estats de la UE va aprovar «excepcions de l'embargament» per un valor de 413 milions d'euros.

El govern dels Estats Units que s'oposa en públic a l'aixecament de

l'embargament europeu, segons informa Arms Control Association, només entre els anys 1989 i 1998 va vendre 350 milions de dòlars en armes a la Xina.

Però mentre EUA tem el rearmament de la Xina, a la vegada ven armes a la veïna Taiwan, país que manté un fort litigi amb la Xina -que no reconeix la seva sobirania, i té previst subministrar antimíssils, avions de combat i radars per valor de 18.000 milions de \$. Aquesta és la doble moral tan comuna a la política exterior dels EUA i que està conduint a una cursa d'armaments molt perillosa a l'Est asiàtic.

Tornant a la «intel·ligència de les armes»

El segle XIX, l'inventor català Narcís Monturiol intentà vendre al govern espanyol un projecte de «canó matacarlistes». Com que no tenim més notícies, podem afirmar que la idea no va funcionar, però sembla que l'espècie humana no renuncia a l'intent. Continuant amb l'oximoró de les armes que discriminen a qui i a qui no maten, el govern dels Estats Units, segons va informar el diari

israelià *Haaretz*, ha venut a Israel 5.000 bombes «intel·ligents». L'operació té un valor de 319 milions de dòlars i va ser revelada en un informe del Pentàgon al Congrés, segons informa el mateix diari.

Sobre la «intel·ligència» d'aquestes bombes no es parla si han consultat la població palestina.

480 bombes nuclears dels EUA a Europa

El passat 8 de febrer, el *New York Times* difonia la notícia que EUA té distribuïdes entre Gran Bretanya, Bèlgica, Holanda, Alemanya, Itàlia, Grècia i Turquia 480 bombes nuclears tàctiques en diferents bases americanes europees. El mateix article deia que s'estaven estudiant i efectuant maniobres per utilitzar-les en atacs contra el terrorisme. Evidentment, una barbaritat. Però el que sorprèn és l'escàs ressò que aquesta notícia va trobar a la premsa espanyola en uns dies que coincidien amb la campanya del referèndum sobre la Constitució europea, quan els partidaris del No posaven en dubte la independència d'Europa respecte dels EUA.

Col·laboradors: Jordi Foix, Tica Font, Tomàs Gisbert, Manuel Manonelles, Arcadi Oliveres, Pere Ortega, Alejandro Pozo, Enric Prat, Carme Romia, Èlia Susanna, Àlex Sánchez i Francesc Benítez.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

L'import de la subscripció a MATERIALS DE TREBALL del Centre Delàs per a la Pau JM Delàs pel període d'un any (4 números) és de 6 € i es pot realitzar mitjançant:

- xec adjunt al butlletí
- ingrès a LA CAIXA, compte corrent n. 2100-3200-91-2500001851
[al fer l'ingrès, indicar que és una subscripció per a *Materials de Treball*]

Nom i cognoms

AdreçaLocalitatCodi postal

CENTRE D'ESTUDIS PER A LA PAU JMDELÀS · Rivadeneyra 6, 10° · 08002 Barcelona · T. 93 317 61 77 · Fax 93 412 53 84
e-mail: delas@justiciaipau.org · <http://www.justiciaipau.org/centredelas>